

Shunske Sato, viool Shuann Chai, piano

Ludwig van Beethoven (1770-1827)

Vioolsonate nr. 2 in A opus 12 nr. 2

- Allegro vivace
- Andante più tosto allegretto
- Allegro piacevole

Vioolsonate nr. 5 in F opus 24 'Frühling'

- Allegro
- Adagio molto espressivo
- Scherzo, allegro molto
- Rondo, allegro ma non troppo

Vioolsonate nr. 3 in Es opus 12 nr. 3

- Allegro con spirito
- Adagio con molt' espressione
- Rondo, allegro molto

pauze

Vioolsonate nr. 10 in G opus 96 'Der Hahnenschrei'

- Allegro moderato
- Adagio espressivo
- Scherzo, allegro
- Poco allegretto

Vioolsonate nr. 9 in A opus 47 'Kreutzer'

- Adagio sostenuto - Presto
- Andante con variazioni
- Finale: presto

Luisteraars van de optredens van de Nederlandse Bachvereniging herinneren zich hem als artistiek leider en concertmeester die vanaf de eerste lessenaar het ensemble aanvoerde: de Japanse violist Shunske Sato. Maar hier bloeit hij verrassend op in een nieuwe rol. Want samen met zijn vrouw, de Chinees-Amerikaanse violiste Shuann Chai, buigt hij zich over een marathonproject: alle tien vioolsonates van Ludwig van Beethoven. Een kolfje naar de hand van dit talentvolle duo. Deze tweede avond met vijf Vioolsonates van Ludwig van Beethoven belooft ook weer een historische belevenis te worden, want beide musici zijn doorkneed in de historische uitvoeringspraktijk en kunnen Beethoven laten klinken zoals hij dat zelf waarschijnlijk voor ogen had, met een stijl van spelen waarmee hij wel zou instemmen. Zo wordt dit recital tot een persoonlijk dagboek in vijf hoofdstukken, vanaf de tijd dat Beethoven als revolutionaire dertiger in Wenen landde tot de jaren van zijn zorgen en groeiende doofheid. De sonates zijn altijd persoonlijk, lieflijk en zangerig, maar ook opstandig en weerbarstig als een worsteling met het leven.

‘Ze begrijpen niets’

De eerste serie Vioolsonates opus 12 verscheen in 1799 bij uitgever Artaria in Wenen. Beethoven droeg ze op aan Antonio Salieri, de toen beroemde Weense hofcomponist, bij wie hij maar liefst tien jaar gratis compositie studeerde. Maar de sonates vielen niet in goede aarde bij publiek en kritiek. Te brutaal, te eigengereid, te onrustig, te opdringerig. De Allgemeine Musikalische Zeitung in Leipzig kende geen genade: "Het valt niet te ontkennen, deze heer gaat zijn eigen weg. Maar wat is dat voor een bizarre en moeizame weg! Geleerd, geleerd, altijd maar weer geleerd, en geen natuurlijkheid, geen zangerigheid! Geen enkele melodie, alles klinkt weerbarstig, zodat men alle geduld en vreugde kwijtraakt." Beethoven antwoordde droog: "Ze begrijpen niets." Later zou hij criticus uitmaken voor 'os'. Voor ons zijn die vroegere punten van kritiek juist weer pluspunten en aanbevelingen. Want een werk als de Vioolsonate opus 12 nr. 2 is toch het experiment van een eigenzinnige componist van de jonge garde. Zo is de viool minder onderdanig tegenover de piano dan bij Mozart. Om daarmee een beetje de draak te spelen heeft de viool bij het begin zo'n typisch herhaald begeleidingsmotiefje terwijl de piano de show kan stelen. Maar het is een geven en nemen tussen gelijkwaardige partners: dit is klinkende democratie. Een laatste grap bewaard Beethoven tot het eind: de twee instrumenten spelen eendrachtig hun beslissende slotcadens. Maar in het laatste akkoord heeft de piano toch nog net een laatste hoge noot!

‘De Lente’

De Vioolsonate opus 24 droeg Beethoven in 1801 op aan graaf Moritz von Fries, een kunstverzamelaar en mecenas die later ook Franz Schubert financieel zou ondersteunen. De bijnaam 'Frühling' (lente) stamt niet van Beethoven, maar van een tijdgenoot die meende in de lyrische openingsmelodie de lente te horen. Eigenlijk stroomt die lyriek door alle delen. En dat zijn er vier en geen drie zoals toen eigenlijk traditie was, ook al duren de geestige capriolen van het Scherzo

amper een minuut. Nostalgische verstillingsheerster in het Adagio molto espressivo. Het uitbundige slotrondo lijkt een knipoog naar de wereld van Mozart, die tien jaar eerder overleden was.

Vioolsonate voor een pianovirtuoos

De piano komt weer goed tot zijn recht in de Vioolsonate opus 12 nr. 3 die eerder bedoeld lijkt voor de concertzaal dan voor het huiselijke musiceren. Zo gedecideerd en energiek komt het stuk immers binnen vallen. En zo groot is ook de schwinging en speelvreugde, al is het serieuze speelvreugde. Het expressieve Adagio staat in groot contrast met de twee snelle delen: er spant zich een lange rustige boog van de eerste tot de laatste maat die duidelijk Beethovens hand verraad. De melodie is lang gewelfd en de begeleidende figuren vol klank en fantasie. Het slotrondo opent bedrieglijk uitgelaten, want er wachten dramatische episoden en gewaagde harmonische verkenningen.

Kalme en etherische schoonheid

Zijn laatste vioolsonate, de Vioolsonate opus 96, droeg Beethoven op aan zijn adellijke leerling aartshertog Rudolph, de jongste zoon van keizer Leopold II en broer van keizer Franz. Rudolph was een uitstekende pianist en een fervent aanhanger van Beethovens muziek. De vioolpartij was bestemd voor de Franse violist Pierre Rode, die na een jarenlang verblijf in St. Petersburg via Wenen huiswaarts keerde naar Parijs. De sonate was bedoeld voor een privé uitvoering door Rode met Rudolph aan de vleugel. Omdat Rode niet hield van de Weense slotdelen vol bravoure en klankvertoon had Beethoven zich moeten inhouden en leverde hij als slotdeel zeven variaties over een goed gehumeurd thema. Daarom wordt dit werk ook wel Beethovens lieflijkste vioolsonate genoemd, vol kalme en etherische schoonheid.

Muziek met overweldigende werking

Niet veel later droeg Beethoven zijn Vioolsonate opus 47 op aan de Afrikaans-Poolse violist George Bridgetower, met wie hij de première verzorgde in Wenen in 1803. Omdat alleen de finale gereed was vlak voor het concert, schreef Beethoven in rap tempo nog de twee ontbrekende delen. Beethoven en Bridgetower raakten in onmin, waardoor de opdracht naar de Franse violist Rodolphe Kreutzer ging, hoewel die de sonate nooit gespeeld heeft. Het is goed hoorbaar dat de muziek ontstond rond dezelfde tijd als de geruchtmakende Symfonie 'Eroica', zo zo veeleisend is ze voor beide spelers. Het lijkt of de sonate uit haar kamermuzikale voegen barst en een orkestwerk wil zijn, zo heftig klinken de innerlijke conflicten. Niet voor niets koos Lev Tolstoj in 1890 dit werk uit als titel van zijn novelle Kreutzer Sonate, waarin een huwelijk strandt door de overweldigende uitwerking van Beethovens muziek.

Clemens Romijn

Shunske Sato

Shunske Sato is violist, dirigent, kamermusicus, solist en docent. Historische uitvoeringspraktijk is bepalend voor zijn muzikale identiteit. Hij dirigeert en soleert bij gespecialiseerde ensembles en symfonieorkesten over heel de wereld en leidde verschillende scenische producties. Hij is sinds 2013 hoofdvakdocent viool op de afdeling oude muziek van het Amsterdams Conservatorium.

Van 2013 tot 2023 was hij artistiek leider en concertmeester van de Nederlandse Bachvereniging. Sinds 2011 werkt hij nauw samen met Concerto Köln, waar hij de laatste jaren opvallende stappen zette in de uitvoeringspraktijk van de negentiende-eeuw. Shunske leidde het Australian Brandenburg Orchestra, het Tokyo Symphony Orchestra, het Residentie Orkest, het Stavanger Symfonieorkest en het Orquestra Barocca de Sevilla. Als solist werkte hij met dirigenten als Ivor Bolton, Richard Egarr, Philippe Herreweghe, Christopher Hogwood, René Jacobs, Kent Nagano en Hidemi Suzuki. Kamermuziek speelt hij met cellist Hidemi Suzuki en pianiste Shuann Chai. Shunske sato studeerde aan de Juilliard School in New York, het Conservatoire National de Région in Parijs en de Hochschule für Musik und Theater in München.

Shuann Chai

Shuann speelt solo en kamermuziek en doet dat op vroege én moderne piano's. Zo raakt ze luisteraars van vandaag met muziek uit het verleden. Recensenten complimenteren haar met haar 'sierlijke virtuositeit' en haar 'sensitieve en communicatieve spel, vol warmte en emotie'. Creatief en bevolgen zoekt Shuann altijd nieuwe vormen om haar passie voor muziek te delen. Ze werkt graag met collega musici en kunstenaars uit andere disciplines. Met ingang van september 2024 is ze hoofdvakdocent piano aan Codarts Rotterdam. Daarnaast deelt ze graag haar ervaring in lessen en masterclasses wereldwijd.

Voor concerten was Shuann de afgelopen tijd onder meer te gast in Suntory Hall Music Garden series (Japan), de National Concert Hall in Taipei (Taiwan), het Festival Oude Muziek in Utrecht, de Leidse Stadsgehoorzaal, de Händel Festspiele Göttingen, het Orlando Festival en het Gloppen Musikkfest (Noorwegen). Haar solo-cd 'Extemporize' (februari 2024) met de complete Impromptus en twee vroege fuga's van Franz Schubert werd bekroond met een CHOC van Classica Magazine. Shuann studeerde zowel muziek als biologie aan Oberlin College en vervolgde haar opleiding aan het New England Conservatory in Boston.

Dit seizoen staat voor het duo in het teken van een tournee in Nederland, Duitsland en Japan ter ere van de release van 'Beethoven', hun opname van Beethovens complete vioolsonates (Cobra Records, Oktober 2024).